

ENHANCING ECOTOURISM MANAGEMENT BASED ON LOCAL RESOURCES TOWARDS THE HIGH VALUE CREATIVE ECONOMY OF KOH LAN COMMUNITY, CHONBURI PROVINCE

Manuscript Submission Data: 2023, October 4

Article Editing Date: 2023, October 20

Article Accepted Date: 2023, November 4

Jutatip Junead*

Arin Ngamniyom**

Phanom Sutthisaksopon**

ABSTRACT

This research was aimed to 1) studying and evaluating flora species in the forest ecosystem on Ko Lan Island in order to develop the Ko Lan area to become an ecotourism destination for the Ko Lan Island community in Chon Buri province; 2) studying the readiness of the community and the demands of the tourists towards ecotourism in the areas of Ko Lan Island in Chon Buri province; and 3) elevating ecotourism management based on local resources to become a creative economy and a high-value community in Ko Lan in Chonburi province.

This research employed a mixed-methods research design between quantitative and qualitative research. The field study was conducted in Ko Lan community areas. The sample group was 385, as the exact population size was unknown, but it was believed to be large numbers of the population. Therefore, the study was to estimate the proportions of the population groups with 95% confidence with an error of 5%, leading to five sample groups as key informants to provide qualitative information. Moreover, research tools in this study included a survey form for examining tourism resources, an in-depth interview, an ecotourism quality standard assessment form, and questionnaires used for assessing and evaluating the quality standards of ecotourism sites. Furthermore, these questionnaires were utilized for analyzing qualitative research information that was analyzed by using Content Analysis to analyze flora species assessment, and quantitative analysis was performed using statistical package programs for human and social science. A preliminary survey of natural paths on Khao Sangwan and Khao Nom Sao revealed that the forestry condition manifested as dwarf deciduous forest. The flora species found in this area were standing trees such as *Gardenia sootepensis* Hutch; a group of shrubs such as *Cratoxylum formosum* subsp. and *Pruniflorum* (Kurz) Goegelein; and a group of herbaceous plants such as *Stemona phyllantha* Gagnep. The result of the study of ecotourism sites before development process as participation of Ko Lan community in Chon Bury revealed that it has overall quality standard at good level with the scores from assessment equal to 64 points or 64 percent. The result of assessment after passing through development process as participation for 10 consecutive months, it was found that the overall quality standard was at very good level, by showing assessment scores at 76 or 76%. The research team would like to recommend the guidelines in elavate ecotourism management based on local resources by using BCG model, heading to creative economy with maximum values for the Ko Lan community in ChonBuri province, as follows: 1) the guidelines for establishing a database of flora species to enhance knowledge as well as elevate the significance of ecotourism sites on the basis of local resources to be aligned with the G-Green Economy to promote sustainable ecotourism for long-term sustainability; 2) the guidelines for developing economic activities on the basis of using cultural assets from nature, together with creative ideas or technology responsible for creating creative products and ecotourism activities that can create added value as commercial activities based on the concept of C-Circular Economy. In this condition, it is necessary for ecotourism sites to be systematically planned; and 3) the guidelines of process development and the participation of the community influenced the operating activities in the development of ecotourism in the community in accordance with C-Circular Economy, which includes deriving consistent benefits from the development initiatives.

Keywords: Leverage, Ecotourism, Local resources and creative economy, Ko Lan community.

* Department of Tourism, Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University

** Department of Environmental, Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University

Corresponding author e-Mail: phanom@g.swu.ac.th

ยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานทรัพยากรท้องถิ่นสู่เศรษฐกิจ สร้างสรรค์มูลค่าสูงของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ: 4 ตุลาคม 2566

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ: 20 ตุลาคม 2566

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 4 พฤศจิกายน 2566

จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด*

อรินทน์ งามนิยม**

พนม สุทธิศักดิ์โสภณ**

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา และประเมินพรรณไม้บริเวณระบบนิเวศป่าบนเกาะบนพื้นที่เกาะล้าน สู่การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี 2) เพื่อศึกษาความพร้อมของชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี 3) ยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานทรัพยากรท้องถิ่นสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูงของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีระหว่างเชิงวิจัยปริมาณ และวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ ชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ จำนวน 385 คน เนื่องจากไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่นอน แต่ทราบว่ามีความต้องการประมาณค่าสัดส่วนของกลุ่มประชากร โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 5% ได้กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ จากเป็น 5 กลุ่ม โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมจำนวน 25 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบการตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแบบสอบถามแบบใช้การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินพรรณไม้ และการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ผลการสำรวจ การสำรวจเบื้องต้นในเส้นทางธรรมชาติบนเขาสังวาล และเขานมสาวพบว่า มีสภาพป่าเป็นป่าผลัดใบและ โดยพบพรรณไม้เด่น ได้แก่ กลุ่มไม้ต้น เช่น คามอกหลวง หรือต้นไว้อะกร้า (*Gardenia sootepensis* Hutch) ไม้พุ่ม เช่น ตั้วขน หรือตั้วแดง (*Cratogeomys formosum* subsp. *pruniflorum* (Kurz) Gogelein) ไม้ล้มลุก ได้แก่ หนอนตายหายาก (*Stemona phyllantha* Gagnep) เป็นต้น ส่วนผลการศึกษาศักยภาพของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศก่อนกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี พบว่า มีมาตรฐานคุณภาพ โดยรวมอยู่ในระดับ ดี คือ มีคะแนนจากการประเมินเท่ากับ 64 คะแนน หรือร้อยละ 64 ส่วนผลการประเมินหลังผ่านกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมในระยะเวลา 10 เดือน พบว่า มีมาตรฐานคุณภาพ โดยรวมอยู่ในระดับ ดีมาก คือ มีคะแนนจากการประเมินเท่ากับ 76 คะแนน หรือ ร้อยละ 76 คณะผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานทรัพยากรท้องถิ่นด้วย BCG Model สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูงของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี ดังนี้ 1) แนวทางการสร้างฐานข้อมูลพรรณไม้เพื่อให้ความรู้ และยกระดับการสื่อความหมายของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานทรัพยากรท้องถิ่นด้วย G-Green Economy เศรษฐกิจสีเขียว ให้เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงธรรมชาติตามแนวเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีความยั่งยืน 2) แนวทางการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ใช้พื้นฐานของสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมทางธรรมชาติร่วมกับความคิดสร้างสรรค์ หรือเทคโนโลยี ในการสร้างสรรค์สินค้าและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในเชิงพาณิชย์ ตามแนว C-Circular Economy เศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ 3) แนวทางการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและเข้ามามีสิทธิพลต่อการดำเนินการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนตามแนว C-Circular Economy เศรษฐกิจหมุนเวียน รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเสมอภาค

คำสำคัญ: การยกระดับ, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, ทรัพยากรท้องถิ่นเศรษฐกิจสร้างสรรค์, ชุมชนเกาะล้าน

* สาขาท่องเที่ยว คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

** สาขาสังแวดล้อม คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Corresponding author e-Mail: phanom@gs.wu.ac.th

บทนำ

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการขยายตัวสูงขึ้น มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของโลก เป็นแหล่งรายได้สำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงานและการกระจายความเจริญไปยังประเทศต่าง ๆ องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) พยากรณ์ว่า ปี ค.ศ. 2030 จะมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ จำนวน 1,800 ล้านคน จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่แสดงนั้นทำให้ประเทศต่าง ๆ ที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวกำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นวาระแห่งชาติ เพื่อทำแผนแม่บทในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวโดยมีเป้าหมายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าประเทศของตนเอง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ออนไลน์, 2562) จากผลการศึกษาในอีกมิติที่คู่ขนานกันในการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวนั้น เราควรต้องคำนึงถึงความคุ้มค่า และการอนุรักษ์ควบคู่กันไปด้วย และจะต้องคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติมีอยู่ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดไป เช่น แร่ธาตุ น้ำมัน ถ่านหิน เป็นต้น และทรัพยากรชีวภาพที่ใช้แล้ว สามารถอนุรักษ์ไว้ใช้ประโยชน์ได้ยาวนานและยั่งยืน ได้แก่ พืช สัตว์ จุลินทรีย์ต่าง ๆ ที่เรียกโดยรวมว่า “ความหลากหลายทางชีวภาพ” ซึ่งประเทศในแถบตะวันตกมีความหลากหลายทางชีวภาพไม่มากเท่ากับเรา ถึงแม้จะมีเทคโนโลยีขั้นสูงแล้วก็ตามที ดังนั้นการมีทรัพยากรชีวภาพที่มีคุณค่าเช่นนี้ เราจึงได้เปรียบที่อยู่ตรงนี้ ก็ควรเร่งศึกษา สร้างองค์ความรู้ อนุรักษ์ และนำมาใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

กระแสการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน เน้นการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism หรือ Green Travel เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กล่าวได้อย่างเต็มปากว่าช่วยรักษาธรรมชาติไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งได้รับความสุขจากการเดินทาง ซึ่งเหมาะกับสถานะของโลกในปัจจุบันที่เราควรร่วมมือกันประหยัดพลังงานและรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวแบบ Ecotourism หรือ Green Travel มีทั้งการเที่ยวชมธรรมชาติและศึกษาเรื่องราวของสรรพชีวิต (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ออนไลน์, 2559) และเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ประเทศไทยได้ยอมรับและกล่าวขานถึงการท่องเที่ยวแบบนี้ค่อนข้างมาก หนึ่งในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมและน่าสนใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีสถิตินักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาเป็นอันดับสองรองจากกรุงเทพมหานคร คือ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี คณะผู้วิจัยได้มีโอกาสลงพื้นที่ และรับฟังประเด็นปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี จากการเติบโตของธุรกิจท่องเที่ยวบนเกาะทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก จึงส่งผลให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ถือเป็นปัญหาใหญ่ของเมืองพัทยาที่ยังไม่มีวิธีการดำเนินการแก้ไขที่ชัดเจน และส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและทรัพยากรทางทะเลอย่างต่อเนื่อง (Matichon Online, ออนไลน์, 2562) โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดชลบุรี ได้แก่ พื้นที่ชุมชนเกาะล้าน

เกาะล้าน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในจังหวัดชลบุรี ที่อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร ใช้เวลาในการเดินทางโดยประมาณ 2 ชั่วโมง คิดเป็นระยะทางได้ 151 กิโลเมตร นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาพักผ่อนค้างคืนหรือไปเช้าเย็นกลับได้ ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกที่จะเดินทางมาพักผ่อน ณ ที่แห่งนี้เป็นจำนวนมาก แต่เดิมเป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวต่างชาติในชื่อ “หมู่เกาะปะการัง (Coral Islands)” เนื่องจากเป็นแหล่งปะการังที่มีความสมบูรณ์แห่งหนึ่งของประเทศไทยเต็มไปด้วยปะการังนานาชนิด อีกทั้งภายในพื้นที่เกาะล้านยังมีชายหาดที่สวยงาม

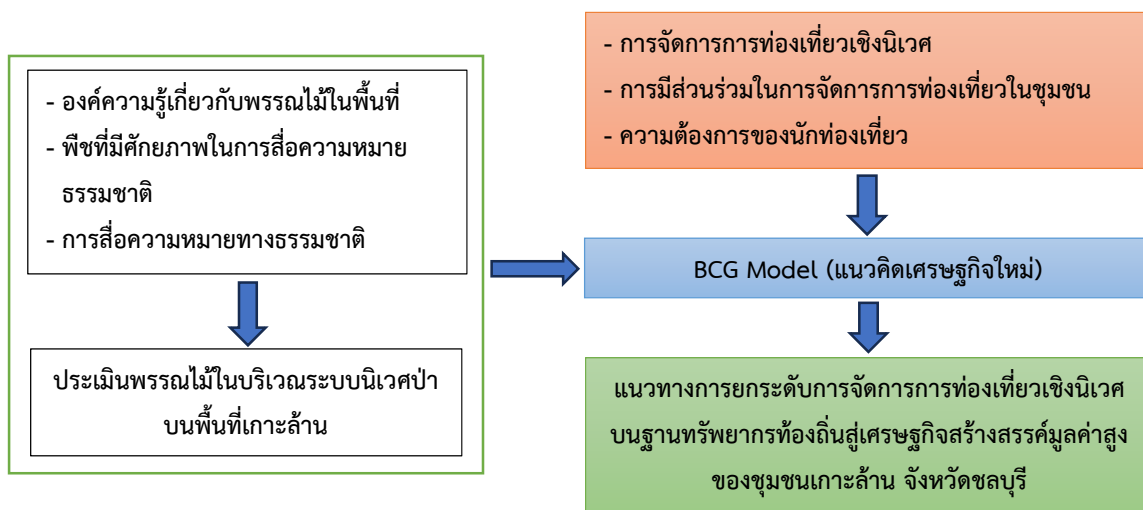
และทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์อีกหลายแห่ง มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาพักผ่อนและทำกิจกรรมเป็นจำนวนมากในแต่ละปี โดยคิดเฉลี่ยสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะอยู่ที่ประมาณ 12,000 คน ต่อวัน (สำนักงานเมืองพัทยา สาขาเกาะล้าน, 2566) ภาพรวมของเกาะล้านในปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรและลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาถึงร้อยละ 90% มีสภาพเป็นป่าเบญจพรรณที่ค่อนข้างสมบูรณ์ เกาะล้านมีพื้นที่เหมาะกับการยกระดับเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้น คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาระบบนิเวศป่าบนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี และจัดทำฐานข้อมูลพัฒนาไม่จากทรัพยากรของชุมชนที่แสดงความเป็นอัตลักษณ์ของพันธุ์ไม้ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนในพื้นที่นิเวศป่าบนเกาะล้าน สำหรับรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความพร้อมของชุมชน และศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อนำมาต่อยอดเป็นแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว และบริการชุมชนโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยี โดยเน้นให้ชุมชนมีแนวทางและแผนในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และผลิตภัณฑ์สีเขียว บรรลุภัณฑ์รักษโลก และเสริมสร้างศักยภาพในด้านการบริหารจัดการของผู้ประกอบการชุมชน และการเข้าถึงช่องทางการตลาดสมัยใหม่ และสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืนในระยะยาว ด้วยการอาศัยช่องว่างทางการตลาดจากศักยภาพด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย เพื่อสร้างโอกาสในการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนในเกาะล้าน ประเทศไทย เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้เศรษฐกิจฐานรากระดับชุมชนและอุตสาหกรรมชุมชนให้มีความได้เปรียบแข่งขันในกลุ่มอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ

ผลจากการศึกษานี้ ทำให้เกิดประโยชน์ในวงกว้างของการสำรวจเส้นทางศึกษาธรรมชาติ และประเมินพันธุ์ไม้ระบบนิเวศป่าบนเกาะบนพื้นที่เกาะล้าน สู่การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานทรัพยากรท้องถิ่นสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูงของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี โดยจำแนกเป็นด้านต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสร้างสรรค์จากเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และความหลากหลายของทรัพยากรทางธรรมชาติของพรรณไม้พื้นถิ่น รวมถึงหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองพัทยา เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงใช้เป็นเครื่องมือในการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในธุรกิจการท่องเที่ยว รองลงมาเกิดประโยชน์ต่อชุมชน ผู้ประกอบการและเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งจะได้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว พร้อมทั้งนำแนวทางการพัฒนาเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบริหารจัดการ การส่งเสริมการตลาด และการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงเกิดประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวที่จะได้รับการบริการที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ได้เรียนรู้ประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดีจากการท่องเที่ยว รวมถึงความคุ้มค่าของการท่องเที่ยวเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายที่เสียไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา และประเมินพรรณไม้บริเวณระบบนิเวศป่าบนเกาะบนพื้นที่เกาะล้าน สู่การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาความพร้อม และความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี
3. ยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานทรัพยากรท้องถิ่นสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูงของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี

กรอบแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

1. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) (องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO), 2545) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ 1) เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงธรรมชาติ 2) มีการให้ความรู้ และการสื่อความหมาย 3) เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มเล็ก 4) ลดผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธรรมชาติ และก่อประโยชน์แก่ท้องถิ่น และ 5) กระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ นอกจากนี้แนวคิดทั้ง 5 ด้าน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของ กวี วรกวิน, พิพัฒน์ นวลอนันต์ และพิเศษ เสนาวงษ์ (2546) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการ มีจุดมุ่งหมาย มีขั้นตอน และมีวิธีการจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีหลักพื้นฐานควรประกอบด้วย 1) ความยั่งยืน 2) องค์ประกอบสำคัญทางธรรมชาติและวัฒนธรรม 3) ปัจจัยทางด้านความรู้ และการสื่อความหมาย 4) การมีส่วนร่วม หรือผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่น และ 5) ความพึงพอใจของผู้ใช้และ

ผู้บริโภค อย่างไรก็ตามก็ต้องการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme-UNEP) สมาคมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism society) ยังให้ความหมายเกี่ยวกับ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า เป็น การท่องเที่ยวที่สามารถดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีทรัพยากรสมบูรณ์ และกิจกรรมต้องไม่เป็นการ รบกวนลักษณะทางธรรมชาติ มุ่งหวังในด้านการศึกษา มีความพอใจต่อทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ตามธรรมชาติ มีความเข้าใจต่อวัฒนธรรม ประวัติความเป็นมาของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยไม่เป็นการรบกวนต่อระบบนิเวศ ในขณะเดียวกันก็สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ที่จะทำให้เกิดการอนุรักษ์ต่อทรัพยากรของประชากรในท้องถิ่น” ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดมาปรับใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานทรัพยากรท้องถิ่นสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ มูลค่าสูงของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี ในส่วนของการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว และศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว การศึกษาความต้องการของชุมชนอีกด้วย

2. แนวคิดการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใช้แนวคิดของ Cohen & Uphoff (1981) มี 4 ด้าน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ (Decision making) ว่าควรทำอะไร และทำอย่างไร การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา (Implementation) รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการ แบ่งปันผลประโยชน์ (Benefits) ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ (Evaluation) โดยสมาชิกทุกคนของชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม และเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินการดำเนินกิจกรรม ในการพัฒนารวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ตนเอง

3. แนวคิดความต้องการของนักท่องเที่ยว วลัยพร รวีตระกูลไพบูลย์ (2557) อธิบายว่า ปัจจัยที่มีผล ต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว มี 2 กลุ่ม ดังนี้ การตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ ของนักท่องเที่ยวในแง่ของ 1) ปัจจัยภายในตัวบุคคล มี 3 ด้าน ด้านปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ วัย แบบแผนชีวิต ความรู้ และประสบการณ์ ด้านปัจจัยทางจิตวิทยา ได้แก่ แรงจูงใจ การรับรู้ การเรียนรู้ บุคลิกภาพ และทัศนคติ และด้านปัจจัยทางสังคม ได้แก่ บทบาท กลุ่มสังคม ระดับฐานะ ทางสังคม และวัฒนธรรม 2) ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล เป็นสิ่งกระตุ้นทางการท่องเที่ยว มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการขาย เอกสาร เกี่ยวกับการท่องเที่ยว การโฆษณา และคำแนะนำจากผู้แทนการท่องเที่ยว ด้านแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ภาพพจน์ ของแหล่งท่องเที่ยว องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว และด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจและสังคม และสภาพการเมือง เพื่อทราบความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะล้าน จังหวัดชลบุรี

4. ระบบนิเวศและสังคมพืชบนภูเขาหินปูน สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม (ออนไลน์, 2557) ประเทศไทย มีพื้นที่ภูเขาประมาณ 150,322.45 ตารางกิโลเมตร หรือ 93,951,533 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 29.3 ของพื้นที่ประเทศไทย โดยมีภูเขาประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ ภูเขาหินปูน ภูเขาหินแกรนิต ภูเขาหินทราย และมีลักษณะการกระจายตัวตามบริเวณต่าง ๆ ของประเทศ ภูเขาหินปูนจะมีลักษณะเด่นเป็น เอกลักษณะต่างจากภูเขาแบบอื่น ๆ คือ ภูเขาที่เป็นตะปุ่มตะป่ำ บางบริเวณมียอดหยักแหลม มีหน้าผาสูงชัน บางบริเวณมีร่องน้ำสั้น ๆ มีทางน้ำใต้ดิน ถ้ำ และหลุมยุบ (รัตนาลักษณ์วารกุล, 2554) นอกจากนี้ยังมีชีวิตต่าง ๆ ที่พบอยู่อาศัยตามบริเวณเขาหินปูน มักมีลักษณะที่จำเพาะต่อสภาพแวดล้อม จนส่งผลให้เกิดชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น

(Endemic species) และมีการกระจายพันธุ์อยู่ในพื้นที่จำกัดหรือมีประชากรจำนวนน้อย บางชนิดอาจจัดอยู่ในกลุ่มสิ่งมีชีวิตหายาก (Rare species) หรืออาจตกอยู่ในสถานะที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ (Endangered) (นัยนา และมานพ, 2561) จากข้อมูล Thailand Red Data : Plants (Santisuk, Chayamarit, Pooma & Suddee, Online, 2006) พบว่า ประเทศไทย มีพืชถิ่นเดียวประมาณ 800 ชนิด ซึ่งในจำนวนนี้มี 180 ชนิด (22.5%) เป็นพืชที่พบเฉพาะในระบบนิเวศเขาหินปูน จากแนวคิดเบื้องต้นผู้วิจัยใช้เป็นแนวทาง และข้อมูลพื้นฐานตั้งต้นในการศึกษาพรรณไม้ในพื้นที่เขาสังวาลย์ และเขานมสาว เกาะล้าน จังหวัดชลบุรี

5. แนวคิดการสื่อความหมายทางธรรมชาติ การสื่อความหมายทางธรรมชาติ เป็นการถ่ายทอด และสื่อเรื่องราวข้อเท็จจริง หรือเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ประชาชน หรือนักท่องเที่ยวได้รับความรู้ถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ ความเข้าใจที่ตรงกัน และความเพลิดเพลินในการเดินทางทำในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ การจัดทำสื่อความหมายในเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ ควรพิจารณาในเรื่องการตั้งชื่อที่เหมาะสมกับเส้นทาง ส่วนใหญ่จะสัมพันธ์กับจุดเด่นของพื้นที่ การแนะนำเส้นทาง การแสดงผังเส้นทางเดิน การสื่อความหมายตามเส้นทางเดิน เน้นการสื่อความหมายในเรื่องความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิต ซึ่งเป็นองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อม (กรมป่าไม้, 2535) แนวคิดทฤษฎีการสื่อความหมายช่วยให้ผู้วิจัยใช้เป็นทิศทางในการสื่อความหมายในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานทรัพยากรท้องถิ่นสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูงของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี อย่างชัดเจน

6. แนวคิดเศรษฐกิจใหม่ BCG สุวิทย์ เมษินทรีย์ (ออนไลน์, 2564) BCG Model เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจ 3 มิติ ไปพร้อมกัน ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) ระบบเศรษฐกิจชีวภาพ มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเน้นการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) คำนึงถึงการนำวัสดุต่าง ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด และทั้ง 2 เศรษฐกิจนี้ อยู่ภายใต้เศรษฐกิจสีเขียว (Green economy) ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกัน โดยเปลี่ยนข้อได้เปรียบที่ไทยมีจากความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม ให้เป็นความสามารถในการแข่งขันด้วยนวัตกรรม เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจ BCG ที่เติบโตแข่งขันได้ในระดับโลก เกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ ชุมชนเข้มแข็ง มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ ชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษา และประเมินพรรณไม้บริเวณระบบนิเวศป่าบนเกาะบนพื้นที่เกาะล้าน สู่การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี

1. สำรวจ รวบรวม และเก็บข้อมูลเบื้องต้นในบริเวณพื้นที่ศึกษา ได้แก่ พื้นที่เขาสังวาลย์ และเขานมสาว ข้อมูล และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสอบถามจากคนในชุมชน และการสำรวจพื้นที่เบื้องต้นเพื่อให้ได้ข้อมูลในการนำมาประกอบการพิจารณาเลือกพื้นที่ในการวางแผนศึกษา และเก็บข้อมูล

2. เก็บตัวอย่างพืช โดยเลือกเก็บที่มีความสมบูรณ์ของใบ ดอก ผล และเมล็ด (ถ้ามี) เพื่อนำมาทำตัวอย่างพันธุ์ไม้แห้ง และ/ หรือตัวอย่างดองน้ำยา สำหรับนำมาศึกษาและระบุชนิดต่อไป อย่างน้อย 3 ตัวอย่างต่อหมายเลขผู้เก็บ

3. การวิเคราะห์ระบุชื่อพรรณไม้

3.1 นำข้อมูล และตัวอย่างพรรณไม้ที่ได้ไปตรวจระบุชื่อวิทยาศาสตร์ โดยเทียบกับตัวอย่างพรรณไม้แห้งในหอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช (BKF) พิพิธภัณฑ์พืชสิรินธร กรมวิชาการเกษตร (BK) และพิพิธภัณฑ์พืช มหาวิทยาลัยขอนแก่น (KKU) ตรวจลักษณะเพื่อยืนยันความถูกต้องจากเอกสารพรรณไม้ประจำถิ่นต่าง ๆ ร่วมกับการสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญพรรณไม้

3.2 วิเคราะห์ และคัดเลือกชนิดพันธุ์ไม้ และบริเวณที่เหมาะสม เพื่อเสนอกำหนดจุดสำหรับสื่อความหมายธรรมชาติ

4. รายงาน และสรุปผลการวิจัย

ระยะที่ 2 ศึกษาความพร้อมของชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ซึ่งมีบัญชีรายชื่ออยู่แล้ว ควบคู่กับวิธีการคัดเลือกแบบก้อนหิมะ (Snowball selection) เป็นการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการโดยขอคำแนะนำจากผู้ให้ข้อมูลหลัก การกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักผู้วิจัยเลือกตามเกณฑ์ของ Nastasi & Schensul (2005); Miles & Huberman (Online, 1994) ซึ่งกำหนดว่า การสัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์ประมาณ 5-30 คน การสนทนากลุ่ม กลุ่มละประมาณ 5-10 คน และใช้หลักความพอเพียงของข้อมูล (Data sufficiency) ของ Onwuegbuzie & Leech (2007); Flick (1998) และความอิ่มตัวของข้อมูล (Data saturation) โดยงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การได้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักซ้ำกันเกิน 5 คน แสดงว่าข้อมูลอิ่มตัวมีขนาดเพียงพอต่อการหาข้อสรุปการวิจัยที่ จำนวน 25 คน เพราะเมื่อสัมภาษณ์ซ้ำ ๆ พบว่า ไม่มีอะไรเหลือให้เรียนรู้ได้อีกต่อไป รวม จำนวน 25 ราย ได้แก่ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ เมืองพัทยา จำนวน 5 คน ผู้ประกอบการเกาะล้าน จำนวน 7 คน ผู้แทนคณะกรรมการชุมชนเกาะล้าน จำนวน 3 คน ผู้แทนประชาชนชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี จำนวน 5 คน และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวเกาะล้าน จำนวน 5 คน (McMillan & Suhumacher, 1997)

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบการคำนวณขนาดหน่วยตัวอย่างด้วยวิธีการมาตรฐาน ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของคอเครน (Cochran, 1977 อ้างถึงใน

ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) เนื่องจากไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่นอน แต่ทราบว่ามีความจำนวนมาก และต้องการประมาณค่าสัดส่วนของกลุ่มประชากร โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 5% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การศึกษาเอกสาร ได้แก่ หนังสือ ตำรา เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี

2.2 แบบตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว (Tourism resources audit) สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (2545)

2.3 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) และประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ผู้วิจัยนำผลจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2.4 แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ออนไลน์, 2562)

2.5 แบบสอบถามแบบมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert's Scale)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field study) โดยมีวิธีการ ดังนี้

3.2.1 การสำรวจ (Survey) สำรวจข้อมูลทั่วไป และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่ชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี

3.2.2 การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน 25 คน ในพื้นที่เกาะล้าน จังหวัดชลบุรี โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview)

3.2.3 การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยทำการสังเกตโดยการเฝ้าดูสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างใกล้ชิด และมีระเบียบวิธี เพื่อวิเคราะห์หรือหาความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นกับสิ่งอื่น (สุภางค์ จันทวานิช, 2549) โดยผู้วิจัยทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) ผู้วิจัยได้เข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มคนที่ถูกศึกษา มีการทำกิจกรรมร่วมกันกับชุมชนต่าง ๆ เข้าไปฝังตัวอยู่ในเหตุการณ์สำคัญ ๆ และเข้าไปอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานาน

3.2.4 การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อระดมสมองเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งได้แก่ ผู้แทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว ทั้งระดับผู้บริหารและระดับผู้ปฏิบัติการในพื้นที่เกี่ยวกับทรัพยากรที่โดดเด่น วิเคราะห์ SWOT Analysis ผลที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อยนำมาอภิปรายร่วมกัน และกำหนดแนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานทรัพยากรท้องถิ่นสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูงของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี

3.3.5 เก็บแบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่ต้องการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะล้าน จังหวัดชลบุรี โดยแจกแบบสอบถามให้นักท่องเที่ยวตอบ พร้อมทั้งรอรับแบบสอบถามคืนในเวลาเดียวกัน โดยจะเก็บข้อมูลกับนักท่องเที่ยวที่มีความยินดี และเต็มใจให้ข้อมูลเท่านั้น

4. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ข้อมูล

ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม นั้นจะต้องเป็นข้อมูลที่ต้องตรงกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสนามการวิจัย ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จึงมีความสำคัญ ผู้วิจัยจึงมีวิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ดังนี้

4.1 บันทึกพรรณนาอย่างละเอียด และนำเสนอพรรณนาให้เห็นภาพทุกแง่มุมเป็นข้อมูลส่วนที่เกิดขึ้นจริงตามที่นักวิจัยสังเกต หรือสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลมาเป็นส่วนที่ยังมิได้มีการปรุงแต่ง หรือใส่ความคิดเห็นของนักวิจัยลงไป

4.2 ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ตรวจสอบด้วยตัวเอง (Member checks)

4.3 นำแบบสอบถามที่นักท่องเที่ยวกรอกข้อมูลแล้วมาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของแบบสอบถาม และนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาลงรหัส เพื่อรอการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยมีขั้นตอนการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ข้อมูล ดังนี้ 1) ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม นั้น จะต้องเป็นข้อมูลที่ต้องตรงกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสนามการวิจัย 2) บันทึกพรรณนาอย่างละเอียด และนำเสนอพรรณนาให้เห็นภาพทุกแง่มุมเป็นข้อมูลส่วนที่เกิดขึ้นจริงตามที่นักวิจัยสังเกต หรือสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลมาเป็นส่วนที่ยังมิได้มีการปรุงแต่ง หรือใส่ความคิดเห็นของนักวิจัยลงไป 3) ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ตรวจสอบด้วยตัวเอง (Member checks) และ 4) การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน (สุภางศ์ จันทวานิช, 2553, หน้า 128-130)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินพรรณไม้งานระบบนิเวศป่าบนเกาะบนพื้นที่เกาะล้านสู่การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี

5.3 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์มาลงรหัสในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ เพื่อรอการวิเคราะห์ และประมวลผลคำนวณแสดงผลเป็นตาราง การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ความถี่ (Frequency) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาและประเมินพรรณไม้งานระบบนิเวศป่าบนเกาะบนพื้นที่เกาะล้านสู่การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี ดังนี้

1.1 การสำรวจเบื้องต้นในเส้นทางธรรมชาติบนเขาสังวาล และเขานมสาวพบว่า มีสภาพป่าเป็นป่าผลัดใบแคระ โดยพบพรรณไม้เด่น ดังนี้

1.1.1 กลุ่มไม้ต้น เช่น คำมอกหลวง หรือต้นไวอะกร้า (*Gardenia sootepensis* Hutch.) ขี้ฮ้าย (*Terminalia triptera* Stapf) มะนาวผี (*Atalantia monophylla* DC.) ยอป่า (*Morinda elliptica* (Hook.f.) Ridl.) ตีนนก (*Vitex pinnata* L.) มะค่าแต้ (*Sindora siamensis* Teijsm. ex Miq.) แฉง (*Maerua siamensis* (Kurz) Pax ตะขบป่า (*Flacourtia indica* (Burm.f.) Merr. พลอง (*Memecylon ovatum* Sm.) เป็นต้น

1.1.2 ไม้พุ่ม เช่น ปลาไหลเผือก (*Eurycoma longifolia* Jack) ช้างน้าว (*Ochna integerrima* (Lour.) Merr.) ตั้วขน หรือตั้วแดง (*Cratoxylum formosum* subsp. *pruniflorum* (Kurz) Gogelein) ชิงชี (*Capparis micrantha* DC.) กล้วยเต่า (*Polyalthia cf. debilis* (Pierre) Finet & Gagnep.) กระจับปี่ (*Breynia glauca* Craib) เป็นต้น

1.1.3 ไม้ล้มลุก ได้แก่ หนอนตายหายาก (*Stemona phyllantha* Gagnep.) หญ้าดอกชมพู (*Melinis repens* (Willd.) Zizka) ใบต้อก้าน (*Evolvulus alsinoides* (L.) L. var. *decumbens* (R. Br.) Ooststr.) เป็นต้น

1.2 ผลและคัดเลือกชนิดและพรรณไม้เด่นสู่การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี ดังนี้

ตารางที่ 1 ชนิดและพรรณไม้เด่นของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี

			
กลุ่มไม้ต้น คำมอกหลวงหรือต้นไวอะกร้า (<i>Gardenia sootepensis</i> Hutch.)	กลุ่มไม้ต้น ตีนนก (<i>Vitex pinnata</i> L.)	กลุ่มไม้ต้น มะนาวผี (<i>Atalantia monophylla</i> DC.)	กลุ่มไม้ต้น ตะขบป่า (<i>Flacourtia indica</i> (Burm.f.) Merr.)
			
กลุ่มไม้พุ่ม ช้างน้าว (<i>Ochna integerrima</i> (Lour.) Merr.)	กลุ่มไม้พุ่ม ตั้วขนหรือตั้วแดง (<i>Cratoxylum formosum</i> subsp. <i>pruniflorum</i> (Kurz) Gogelein)	ไม้ล้มลุก หนอนตายหายาก (<i>Stemona phyllantha</i> Gagnep.)	ไม้ล้มลุก ใบต้อก้าน (<i>Evolvulus alsinoides</i> (L.) L. var. <i>decumbens</i> (R. Br.) Ooststr.)

1.3 ผลการพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี จำนวน 3 เส้นทาง ได้แก่ 1) เส้นทางเดินเทรลเขาแสม 400 ม. 2) เส้นทางเดินเทรลผาหน้ายักษ์ 438 ม. และเส้นทางเดินเทรลป่าชายหาด หาดแสม

ภาพที่ 2 เส้นทางศึกษาธรรมชาติของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี

2. ผลการศึกษความพร้อมของชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี ดังนี้

2.1. ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเกาะล้าน จังหวัดชลบุรีพบว่า ศักยภาพของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากการประเมินด้วยแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 3 คน โดยทำการประเมิน 2 ครั้ง แบ่งเป็นระยะเวลาก่อนกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี (เดือนตุลาคม พ.ศ. 2564) พบว่า ชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี มีมาตรฐานโดยรวมอยู่ในระดับ ดี คือ มีคะแนนจากการประเมินเท่ากับ 64 คะแนน หรือ ร้อยละ 64 สัญลักษณ์ ★★ ★ ส่วนผลการประเมินระยะหลังผ่านกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมในระยะเวลา 10 เดือน (เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2565) พบว่า มีมาตรฐานคุณภาพ โดยรวมอยู่ในระดับ ดีมาก คือ มีคะแนนจากการประเมินเท่ากับ 76 คะแนน หรือร้อยละ 76 สัญลักษณ์ ★★ ★ ★

ตารางที่ 2 ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี

ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี	ก่อน (ค่าคะแนน A*B)	หลัง (ค่าคะแนน A*B)
1. ศักยภาพในการเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
1.1 จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ	8	10
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	8	8
1.3 ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ	8	8
1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	4	4
คะแนนรวมข้อ 1 (คะแนนเต็ม 40 คะแนน)	28	30
2. ศักยภาพด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน		
2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว	2	5
2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว	3	5
2.3 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	2	4
2.4 การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อื่นเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	3	4
คะแนนรวมข้อ 2 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)	10	14
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก		
3.1 มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	2	4
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	3	4
3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์กับพนักงานนำเที่ยวนักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่	3	4
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยวผู้ประกอบการและชุมชน	3	4
คะแนนรวมข้อ 3 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)	12	16
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว		
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	6	8
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	8	8
คะแนนรวมข้อ 4 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)	14	16
คะแนนรวมทั้งหมด (คะแนนเต็ม 100 คะแนน)	64	76

3. ผลการวิเคราะห์ศักยภาพ (SWOT) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานทรัพยากรท้องถิ่นสู่เศรษฐกิจสร้างเสริมมูลค่าสูงของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี รายละเอียดดัง ตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี

จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
1. ทำเลตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีศักยภาพในการดึงดูด นักท่องเที่ยว 2. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลาย ทั้งกิจกรรมทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ 3. ที่ตั้งอยู่ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) แผนยุทธศาสตร์ภายใต้ไทยแลนด์ 4.0 ด้วยการพัฒนาเชิงพื้นที่ 4. ประชาชนมีจิตสำนึกและให้ความร่วมมือที่ดีในการอนุรักษ์วิถีชีวิต วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน 5. มีสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการครบครัน เช่น การบริการที่พัก ร้านอาหาร กิจกรรมท่องเที่ยว รถเช่าบริการ และร้านสะดวกซื้อ 6. ชุมชนมีการรวมกลุ่มกันเพื่อขับเคลื่อนเรื่องการท่องเที่ยวสีเขียวอย่างจริงจัง 7. เส้นทางศึกษาธรรมชาติหลากหลายรูปแบบและสดใหม่ เป็น ทรัพยากรธรรมชาติที่โดดเด่น 8. หน่วยงานภาคชุมชนมีความรู้ ทักษะ และศักยภาพในการทำงานที่สามารถเป็นแรงผลักดันให้เกาะล้านพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสีเขียว	1. ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลบางจุดมีมลภาวะทางน้ำ ทางอากาศ และทางเสียง 2. ปัญหาขยะในพื้นที่เกาะล้านที่ยังขาดการดูแลจัดการ ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาขยะสะสมในพื้นที่ 3. ขาดความสะดวกสบายด้านการคมนาคมเนื่องจากระยะทางแต่ละจุดของพื้นที่เกาะล้านมีระยะทางไกล จึงจำเป็นต้องใช้รถจักรยานยนต์ หรือรถยนต์ในการคมนาคมเท่านั้น 4. ขาดระเบียบในการจัดการแบ่งเขตพื้นที่สำหรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น พื้นที่จัดกิจกรรมทางทะเลอยู่ในบริเวณเดียวกับจุดจอดเรือรับ-ส่งนักท่องเที่ยว 5. คนในชุมชนมีทักษะด้านการสื่อสารภาษาต่างประเทศน้อย 6. ขาดการจัดการการแบ่งพื้นที่ใช้ประโยชน์ทั่วไปและพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
โอกาส (O)	อุปสรรค (T)
1. เกาะล้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง และได้รับความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ เช่น นักท่องเที่ยวจีน และนักท่องเที่ยวอินเดีย 2. นโยบายรัฐบาลส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. การเปิดประชาคมอาเซียนทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 4. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีนโยบายส่งเสริมให้กลุ่มต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองพัทยา และพื้นที่ชุมชนเชื่อมโยง 5. กระแสการท่องเที่ยวสีเขียว หรือการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายธรรมชาติ กำลังเป็นที่นิยมในปัจจุบัน 6. นักวิชาการ นักวิจัย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสถาบันการศึกษาให้ความสนใจและมีการทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ 7. นโยบายของ ททท. เน้นทำการตลาดแบบ Story Telling มากกว่าการขายตรงที่ตัวแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาระบบนิเวศที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว	1. มีการล่า หรือการลักลอบจับสัตว์น้ำจากบุคคลภายนอก หรือความผิดพลาดอันเกิดจากความไม่รู้เกี่ยวกับสถานภาพของสัตว์ป่าของชุมชนท้องถิ่น 2. ภาครัฐสนับสนุนด้านงบประมาณไม่เพียงพอต่อการพัฒนา 3. นักท่องเที่ยวบางกลุ่มขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลในพื้นที่ 4. การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศทำให้ระบบนิเวศของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป 5. การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส (COVID-19) ส่งผลให้การท่องเที่ยวบนเกาะล้านต้องหยุดชะงัก 6. การทับซ้อนของหน่วยงานในแต่ละพื้นที่บนเกาะล้าน ส่งผลให้การจัดการบริหาร และพัฒนาพื้นที่มีความล่าช้า ยุ่งยาก

4. ผลการศึกษาความพร้อมของชุมชนจากการให้คำสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการในชุมชนและภาครัฐ มีรายละเอียด ดังนี้

ทางชุมชนมีการร่วมประชุมกับภาครัฐเพื่อหารือกันในการจัดการด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งภายในเกาะล้าน คนในชุมชนมีการร่วมกันจัดตั้งชมรม เพื่อดูแลและควบคุมสิ่งแวดล้อมภายในพื้นที่ และมีการจัดโครงการเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่จัดขึ้นทุกปี คือ โครงการวิ่งมาราธอนเพื่อหาทุนมาปลูกป่า และฟื้นฟูพื้นที่ที่ได้รับเสียหายจากไฟป่า เน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจริง พร้อมทั้งมีการสื่อสารกันภายในชุมชนให้ทุกคนรับทราบถึงข้อมูลและการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ถึงแม้ว่าภายในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการดำเนินการร่วมกัน แต่ในด้านการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่โดยทั่วไป ยังขาดในเรื่องของการรับรู้ ถึงวิธีการและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังมีประชากรต่างถิ่นบางส่วนเข้ามาเพื่อใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ยังไม่ให้ความร่วมมือในการดูแลพื้นที่เท่าที่ควร หรืออย่างเหมาะสม

5. ผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี

จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวทั้งหมด จำนวน 385 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 225 ราย หรือคิดเป็น ร้อยละ 58.44 และเพศหญิง จำนวน 160 ราย หรือคิดเป็น ร้อยละ 41.56 สำหรับด้านอายุของกลุ่มตัวอย่างในช่วงปี 2561 พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 21-38 ปี จำนวน 196 ราย หรือคิดเป็น ร้อยละ 50.91 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 39-53 ปี จำนวน 111 ราย หรือคิดเป็น ร้อยละ 28.83 อยู่ในช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 62 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 4.16 และกลุ่มตัวอย่างที่อายุสูงกว่า 54 ปี มีจำนวน 16 ราย

ตารางที่ 4 ความต้องการเดินทางท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความเห็นด้วย
1. การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น เช่น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีประจำท้องถิ่น	4.24	0.76	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. การเรียนรู้วิถีชีวิต หรือวัฒนธรรมที่แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวประจำถิ่นที่อาศัยอยู่	4.32	0.71	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3. ความมีชื่อเสียง หรือสินค้าที่ระลึก และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ประเพณีของท้องถิ่น	4.15	0.82	เห็นด้วย
4. การเดินทางไปยังพื้นที่แหล่งที่มีความหลากหลายของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เช่น ประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม	4.29	0.77	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5. การเดินทางเข้ามาในพื้นที่/ แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวก	4.37	0.74	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
6. การไปยังแหล่งที่มีเส้นทางเดินทางหลายเส้นทางและมีการเชื่อมโยงของเส้นทางต่าง ๆ ให้เลือกเดินทางได้สะดวก	4.44	0.69	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
7. การให้คนพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยว มีความเป็นมิตรต่อผู้มาเยือนและให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี	4.46	0.68	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความเห็น
8. ที่พักอาศัย หรือโรงแรม มีความสะดวก สบาย และมีความปลอดภัย	4.50	0.71	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
9. การพักผ่อนในที่พักรับการบริการแบบอนุรักษ์พลังงาน ไม่รบกวนธรรมชาติ หรือสร้างห้องพักร่างต่าง ๆ ด้วยวัสดุจากธรรมชาติ	4.45	0.75	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
10. ที่ตั้งของที่พักรับการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก เข้าถึงการขนส่งมวลชนได้อย่างสะดวก	4.45	0.74	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
11. ค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าเหมาะสมกับคุณภาพของสินค้า และบริการ	4.46	0.73	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
12. ขั้นตอน หรือการให้บริการมีสะดวก ไม่ซับซ้อน เข้าใจ และง่ายต่อการปฏิบัติ	4.49	0.66	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
13. กฎ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีความเหมาะสม	4.44	0.66	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
14. ความต้องการในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในแหล่งท่องเที่ยว	4.43	0.66	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

6. แนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานทรัพยากรท้องถิ่นด้วย BCG Model สู่มหานครสร้างมูลค่าสูงของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี

1. แนวทางการสร้างฐานข้อมูลพรรณไม้เพื่อให้ความรู้ และยกระดับการสื่อความหมายของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานทรัพยากรท้องถิ่นด้วย G-Green Economy เศรษฐกิจสีเขียว ให้เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงธรรมชาติตามแนวเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีความยั่งยืน โดยลดการสร้างมลพิษ หรือใช้สารเคมี ทั้งจากชุมชนและนักท่องเที่ยวลดปริมาณขยะและสามารถนำพรรณไม้ในพื้นที่มาแปรรูปให้เกิดมูลค่า อีกทั้งควรพัฒนาสื่อออนไลน์ เช่น เพจ Facebook ในการสื่อสารข้อมูลและพัฒนา VDO แนะนำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2 ภาษา (ภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ) โดยแสดงเป็น QR Code ณ จุดสำคัญในเส้นทางท่องเที่ยวพร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวร่วมกันอนุรักษ์ป่าชุมชน และพันธุ์ไม้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์มากที่สุด

2. แนวทางการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ใช้พื้นฐานของสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม ทางธรรมชาติ ร่วมกับการคิดสร้างสรรค์ หรือเทคโนโลยีในการสร้างสรรค์สินค้าและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในเชิงพาณิชย์ ตามแนว C-Circular Economy เศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การออกแบบการผลิตตั้งแต่ต้นทางเพื่อให้วัตถุดิบถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่ามากที่สุด และสามารถนำวัตถุดิบกลับมาใช้ซ้ำ ปรับปรุง ซ่อมแซม หรือนำกลับมาใช้ใหม่ได้ โดยต้องเป็นวัตถุดิบที่สามารถผลิตทดแทนขึ้นมาใหม่ได้ เพิ่มประสิทธิภาพให้ใช้งานได้หลากหลาย และสร้างรายได้มากยิ่งขึ้นให้แก่ชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี อาทิ มีการวางแผนพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวประเภทการเดินป่า และพัฒนาระบบการสื่อสารคุณค่าของประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อกระตุ้นให้ชาวไทยกลุ่มเป้าหมายเกิดความต้องการเดินทางสัมผัสประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เกาะล้านมากยิ่งขึ้น และแนวทางการบูรณาการความเชี่ยวชาญของหน่วยงานในพื้นที่ช่วยเหลือชุมชนเพื่อสร้าง Digital Ecosystem สร้างความ

เชื่อมโยงให้เกิดขึ้นจริง และสามารถลดช่องว่างทักษะด้านดิจิทัลขับเคลื่อนการดำเนินงานบนฐานข้อมูลอย่างต่อเนื่องและก้าวทันอนาคต

3. แนวทางการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนตามแนว C-Circular Economy เศรษฐกิจหมุนเวียน รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเสมอภาค เพื่อยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนฐานทรัพยากรท้องถิ่นสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูงของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี อาทิ การสนับสนุนสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐ และเอกชน ในการพัฒนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นมีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับประชาชนในท้องถิ่นประกอบอาชีพที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้อย่างพอเพียงและพึ่งตนเองได้ในระยะยาว

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า การสำรวจเบื้องต้นในเส้นทางธรรมชาติบนเขาสังวาลย์ และเขานมสาว พบว่ามีสภาพป่า เป็นป่าผลัดใบแคระ โดยพบพรรณไม้เด่น ได้แก่ กลุ่มไม้ต้น เช่น คำมอกหลวง หรือต้นไวอะกร้า (*Gardenia sootepensis* Hutch.) ไม้พุ่ม เช่น ตั้วขน หรือตั้วแดง (*Cratoxylum formosum* subsp. *pruniflorum* (Kurz) Gogelein) ไม้ล้มลุก ได้แก่ หนอนตายหยาก (*Stemona phyllantha* Gagnep.) เป็นต้น และฐานข้อมูลนี้ถือเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในการอนุรักษ์ ดูแล และใช้ประโยชน์อย่างระมัดระวัง คณะผู้วิจัยได้ประชุมกลุ่มย่อยเพื่อนำข้อค้นพบ และฐานข้อมูลพรรณไม้ในพื้นที่เขาสังวาล และเขานมสาว และพื้นที่ใกล้เคียง นำมาจัดทำเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้ทฤษฎีการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของ Freeman (2520) มาเป็นหลักในการเลือกรูปแบบการสื่อความหมายให้เหมาะสมกับชุมชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับ อรอนงค์ ฉะนิบแหลม, นภวรรณ ฐานะกาญจน์, เสรี เวชชบุษกร และสุวิทย์ แสงทองพราว (2547) กล่าวว่า การสื่อความหมายทางธรรมชาติ เป็นกิจกรรมสำคัญในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยต้องการให้ผู้มาเยือนได้เรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่ระบบนิเวศ และทรัพยากรได้เกิดความประทับใจและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ การสื่อความหมายทางธรรมชาติ เป็นกิจกรรมสำคัญในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยต้องการให้ผู้มาเยือนได้เรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่ระบบนิเวศ และทรัพยากรได้เกิดความประทับใจและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ เมื่อได้ฐานข้อมูลพรรณไม้ในพื้นที่ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดเลือกพันธุ์ไม้ที่โดดเด่น ตั้งอยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยไม่ออกนอกเส้นทางไปทำลายทรัพยากรส่วนอื่น ๆ สอดคล้องกับ busbuddythailand book (2557) กล่าวว่า การกำหนดเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติของพื้นที่แห่งหนึ่งแห่งใด ก็เพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวหลงทางหรือเดินออกนอกเส้นทางที่กำหนด ทำเส้นทางให้เดินได้อย่างสะดวกสบายพอสมควร และไม่เกิดอันตราย เพื่อให้ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวเกิดความรู้ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความเข้าใจ ความตระหนัก และก่อให้เกิดทักษะหรือการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมได้โดยอัตโนมัติ (ผู้พิทักษ์ป่าไทย, ออนไลน์, 2553) ในส่วนของความต้องการเดินทาง

ท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวมีความต้องการด้านขั้นตอน หรือการได้รับบริการมีสะดวก ไม่ซับซ้อน เข้าใจ และง่ายต่อการปฏิบัติมากที่สุด สอดคล้องกับ วันเพ็ญ พุฒานนท์ (ออนไลน์, 2559) กล่าวว่า นักท่องเที่ยวในยุคดิจิทัลต้องการความเรียบง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อน ความสะดวกสบาย รวมถึงความน่าเชื่อถือ ประเทศไทยนับเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวหลักที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยก็มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยตัวเลขระบุว่า ในด้านจำนวนผู้เข้าพักและรายได้จากห้องพัก เพิ่มขึ้น 13% ในปี 2558 อย่างไรก็ตาม 29% ของธุรกิจท่องเที่ยวในไทยยังไม่มีช่องทางสื่อสารกับลูกค้าผ่านทางสมาร์ทโฟน นั่นหมายถึงโอกาสทางธุรกิจที่มากขึ้นสำหรับธุรกิจ และผู้ประกอบการทั้งหลายในภูมิภาค

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ

1. องค์ความรู้เชิงวิชาการ ได้ข้อมูลหรือองค์ความรู้ใหม่ข้อมูลศักยภาพของฐานทรัพยากรในพื้นที่เพื่อพัฒนากิจกรรม และเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. ประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม ได้ข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน ความต้องการของชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และส่งเสริมให้ชุมชนเห็นความสำคัญ ตระหนักในความเป็นท้องถิ่นเพื่อช่วยกันอนุรักษ์และรักษาวัฒนธรรม ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศวิทยา และนิเวศวัฒนธรรมของชุมชนเกาะล้าน จังหวัดชลบุรี ต่อยอดให้ชุมชนสามารถเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันของชุมชนต่อไป
3. ประโยชน์เชิงนโยบาย ตำบล จังหวัด และหน่วยงานการท่องเที่ยวได้แนวทางในการกำหนดกิจกรรมและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวสีเขียวเข้ามาช่วยส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้ให้กับชุมชน เมืองพัทยา และจังหวัดชลบุรี ต่อไป
4. เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว นำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค รวมถึงข้อมูลความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติบนเกาะไปเป็นแนวทางการพัฒนา กิจกรรม และเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์ และการรับผิดชอบต่อพื้นที่ของกลุ่มผู้ประกอบการต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการพัฒนา กิจกรรมทางท่องเที่ยวแต่ละประเภท/ กิจกรรม/ แหล่งท่องเที่ยว และพัฒนาเป็นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมได้เรียนรู้ และปฏิบัติกิจกรรมการท่องเที่ยว และศึกษาศักยภาพของผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และความต้องการการฝึกอบรม หรือพัฒนาทักษะผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงผู้ประกอบการธุรกิจที่สนับสนุน และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะล้าน จังหวัดชลบุรีมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว. (2557). *คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://shorturl.asia/xcrNw> [2566, 10 มิถุนายน].
- กรมป่าไม้. (2535). *การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: โครงการสำรวจวางแผนแม่บทป่าสงวนแห่งชาติ กรมป่าไม้.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)*. เข้าถึงได้จาก: <https://shorturl.asia/4sOd6> [2566, 10 มิถุนายน].
- กวี วรกนิ, พิพัฒน์ นวลอนันต์ และพิเศษ เสนาวงษ์. (2546). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.337).
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2552). *แผนวิสาหกิจการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2552-2559* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://tourismlibrary.tat.or.th/medias/T24958.pdf> [2566, 15 มิถุนายน].
- คูหาเดินทาง. (2557). *The innovative and sustainable of Thailand touring* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://mai18phatthra.wordpress.com> [2563, 25 มกราคม].
- ธีรภูมิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- ผู้พิทักษ์ป่าไทย. (2553). *ผู้พิทักษ์ป่าไทย แคคนเฝ้าป่าคนหนึ่ง* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.thairanger.com/interpretation> [2563, 25 มกราคม].
- พยอม ธรรมบุตร. (2549). *หลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัตนา ลักขณาวารกุล. (2554). *คู่มืออุทยานแห่งชาติ ลำดับที่ 14: การจัดการถ้ำ เพื่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ส่วนนันทนาการและสื่อความหมาย*. กรุงเทพฯ: สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
- วลัยพร รวีตระกูลไพบูลย์. (2557). *พฤติกรรมนักท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วันเพ็ญ พุทธานนท์. (2559). *ไทยโดดเด่นในเอเชีย ก้าวสู่ดิจิทัลด้านท่องเที่ยว* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.posttoday.com/it/445453> [2566, 10 มิถุนายน].
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2557). *คู่มือมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://naturalsite.onep.go.th/images/meaning/plans/036/คู่มือมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติประเภทภูเขา.pdf> [2563, 28 มกราคม].
- สุภากร จันทวานิช. (2549). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2564). *โมเดลเศรษฐกิจใหม่ BCG* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:
<https://www.bcg.in.th/data-center/articles/bcg-by-nstda/> [2564, 18 กรกฎาคม].
- อรอนงค์ เฝ้ายแหลม, นภวรรณ ฐานะกาญจน์, เสรี เวชชบุษกร และสุวิทย์ แสงทองพราว. (2547). การวิเคราะห์สังคมพืชเพื่อออกแบบการสื่อความหมายธรรมชาติ บริเวณเส้นทางศึกษาธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. *วารสารวนศาสตร์ไทย*, 23(1), หน้า 60-73.
- เอี่ยมพร หลินเจริญ. (2555). เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 17(1), หน้า 17-29.
- Flick, U. (1998). *An introduction to qualitative research*. London: Sage Publications.
- Freeman, T. (1977). *Interpreting Our Heritage*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press.
- Matichon Online. (2022). *10 อันดับข่าวมลพิษในประเทศไทย ปี 2562* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:
https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_1848749 [2023, June 15].
- McMillan, J. H., & Schumacher, S. S. (1997). *Research in Education: A Conceptual Introduction*. NY: Longman.
- Miles, M. B., & Huberman, M. A. (1994). *Qualitative Data Analysis* (Online). Available:
<https://vivauniversity.files.wordpress.com/2013/11/milesandhuberman1994.pdf> [2566, June 10].
- Nastasi, B. K., & Schensul, S. L. (2005). Contributions of qualitative research to the validity of intervention research. *Journal of school psychology*, 43(3), pp. 177-195.
- Onwuegbuzie, A. J., & Leech, N. L. (2007). Validity and qualitative research: An oxymoron?. *Quality & quantity*, 41, pp. 233-249.
- Santisuk, T., Chayamarit, K., Pooma, R. & Suddee, S. (2006). *Thailand Red Data : Plants* (Online). Available: http://chm.onep.go.th/doc/Publication/ONEP17/ONEP_V17.pdf [2566, June 10].
- UNWTO. (2019). *Tourism towards 2030 Global Overview*. Madrid, Spain: world Tourism Organization.